

Křest Krista

Ježíš Kristus se podle všech čtyř evangelií nechal pokřtít Janem Křtitelem, který se nacházel poblíž řeky Jordánu. Z nebes se při křtu ozval z hlas a označil Ježíše za božího syna. „*Hle, beránek Boží, který nese hřích světa. To je ten, o němž jsem řekl, že je větší než já. Při jeho křtu jsem viděl, jak Duch svatý sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm. Ten bude křtít Duchem svatým. Viděl jsem to a dosvědčuji, že toto je Syn Boží.*“¹

Mozaika Křtu Krista v Baptisteriu Ariánských v Ravenně je jedna z mála mozaik z původní bohaté výzdoby, která se nám v této křtitelnici z přelomu 5. století dochovala. Nachází se na stropě a jejím hlavním námětem je křest Krista, který je obklopen prstencem s apoštoly a prázdným trůnem. Hlavní výjev představuje Krista, mezi dvěma muži. Po jeho levici stojí Jan Křtitel, zatímco po pravici personifikace Jordánu, ještě inspirován pohanskou ikonografií. Celý obraz korunuje holubice vznášející se nad hlavou Krista.

Komparací s Baptisteriem ortodoxních v Ravenně, které vzniklo na počátku 5. století, můžeme pozorovat značné rozdíly na výjevu křtu Krista. Přestože se usuzuje, že mladší mozaika vychází z té starší. Stylová tvorba je podobná, využití Jordánu, jakožto muže-boha, využívají kulisu skály, a Krist je taktéž ponořen nahý po pás ve vodě. Výraznou diferencí mezi těmito dvěma mozaikami je ale barevnost, rozdíl mezi zlatým a modrým pozadím, či že Jan Křtitel nestojí po Kristově levici, nýbrž pravici. Jan Křtitel se Krista nedotýká, drží nádobku/mušli nad jeho hlavou a podoba Krista je zde odlišná tmavé vlasy nahradily bílé a místo mladíka zde tak stojí muž starší.

Dalším dílem zobrazující křest Krista je bronzová křtitelnice v Liège z raného počátku 12. století byla vyrobena pro Notre-Dame-aux-Fonts, který sloužil jako baptisterium pro katedrálu Saint-Laurent. Autorství je připisováno Reinerovi z Huy, ale není jednoznačné. Po stranách těla křtitelnice je značně vystupující reliéf s hladkým pozadím doprovázený nápisy. Z ikonografického hlediska rozeznáme pět scén spojených s křtem a to: Kázání Jana Křtitele, křest neofytů, křest Krista, křest Kornélia a křest Kraton. Kornélius byl římským důstojníkem, který ve jménu páně plnil dobré skutky a pomáhal chudým. Za to se mu dostalo odplaty a byl jako jeden z prvních pohanů pokřtěn. Kraton, řecký filosof, dal se pokřtít po zázraku, kdy poté co rozšlápnul diamanty, byl napomenut apoštolem Janem, je sbíral a zocelili se. Oba výjevy jsou spjati s šířením evangelií a to na východ i na západ.

Ústřední postavou je Kristus v řece Jordán, který svojí pravou rukou žehná a nad ním je holubice a hlava Boha Otce, který vystupuje z horního rámu. Vše je v jedné vertikále a je zde

¹ GRAAF, Anne de, Příběhy z Bible, Praha, 2001.

zdůrazněný motiv svaté trojice, protože Ježíš se po prvékrát zjeví jako součást svaté trojice právě u křtu.

Třetím dílem je freska křtu Krista od malíře Pietra Perugina nacházející se v Sixtinské kapli. Vznikla nejspíše v roce 1482 jako zakázka pro papeže Sixta IV. Jedná se o první obraz na pravé straně od oltáře. Hlavní postavou je zde Ježíš Kristus se svatozáří, kterého křtí nádobkou Jan Křtitel. Holubice je zde zastoupena jako symbol Ducha svatého, který sestupuje z nebe poslán Bohem. Ten je zobrazen v kruhu doprovázen serafíny a cherubíny. Řeka, kterou můžeme vidět je řeka Jordánu. Krajina zobrazuje výhled na Řím, rozeznatelný podle triumfálního oblouku, Vespasiánova amfiteátru a Pantheonu. Naproti této fresce se v Sixtinské kapli nachází obraz Eliezerova obřízky, což je bráno podle Garibaldi Vittoria, jako paralela ke křtu. Ukazuje, že hlavním zájmem bylo zdůraznit, že nové náboženství Kristovo bylo hlubší a duchovnějši než židovské vyznání a taky jak křest – podle Augustina a mnoha dalších otců církve, je předobrazem duchovní obřízky. Počátkem nového života a znovuzrození. Jedná se o starozákonní příběh popisující Mojžišovu cestu do Egypta, kdy mu anděl poručí obřezat svého druhého syna Eliezera. Pietro Perugino se v námětu křtu Krista nejspíše mohl inspirovat svými učiteli, jež byli Pietro della Francesca, Andrea Verrocchio či jej mohl ovlivnit spolupracovník Domenico Ghirlandaio.

Všechna tři díla spojují ústřední motiv Ježíšova křtu, který je však vyobrazený na třech rozdílných médiích: mozaice, reliéfu a fresce ve třech různých časových horizontech. Křest byl vnímaný jako spojení s Bohem, očistění od hříchů, počátek cesty ke spáse. Sám Kristus se nechává pokřtít ne, aby očistil svoje hříchy, ale aby naplnil zákon. Ukazuje svoji boží podstatu a trojjednost. Křtem začíná své působení a cestu k ukřižování, ale hlavně ke spasení. Mozaika v Baptisteriu Ariánských umocňuje propojení mezi křtem neofytu probíhající pod mozaikovým výjevem se samotný křest Krista, který je vyobrazený nad ním. Duch Svatý sestupuje na neofytu skrze vodu, tak jako na mozaice je zobrazená holubice, která sestupuje na Krista, který je ve vnímání Ariánců podřízený Bohu. Křtitelnice z Liège však zdůrazňuje božskou podstatu Krista a zobrazuje svatou Trojici v jedné vertikální linii. Bůh Otec, Duch Svatý a Kristus jsou přítomní při křtu, tak jako se píše v Bibli. Celý ikonografický program je spojený s primární funkcí křtitelnice. Freska v Sixtinské kapli je na rozdíl od prvních dvou děl v prostředí, které není určené ke křtu samotnému. Spojuje se zde Nový a Starý zákon a jde zde o zobrazení jednoho z hlavních pilířů církve jako takové. Rituál křtu se změnil z ponoření na polížení hlavy svatou vodou, což se odráží i na vyobrazeních. Ikonograficky se křest Krista ustaluje.

Vypracovaly: Michaela Varcholíková, Michaela Pinková, Kateřina Vajdánková

Použitá literatura:

BERNDT, Guido M. *Arianism: Roman Heresy and Barbarian Creed*, Routledge, London 2016.

CASTELLANETA, Carlo. *L'opera completa del Perugino*, Milano 1969.

CONANT, Kenneth John. *Carolingian and Romanesque Architecture 800-1200*, U.S. 1978.

CONANT, Kenneth John. *Carolingian and Romanesque Architecture 800-1200*, Baltimore 1966.

CUMINGHAM, Lawrence S. REICH John J. *Culture and Values: A survey of the Humanities, Volume I*, Boston USA 2009.

DEVONSHIRE-JONES, Tom. *The Oxford Dictionary of Christian Art and Architecture*, Oxford University Press 2014.

HOURIHANE, Colum P. *Grove Encyclopedia of Medieval Art and Architecture*, Oxford 2012.

JANES, Dominic. *God and Gold in Late antiquity*, Cambridge University Press 1998.

JEUSEN, Robin. *Living Water: Images, Symbols, and Settings of Early Christian Baptism*, Netherlands 2010.

LASKO, Peter. *Ars Sacra 800 – 1200*, U. S. 1994.

NEAMTU, Michail, Tatau-Caraban, BOGDAN. *Memory, Humanity and Meaning: Essay in honor of Andrei Plesu's Sixtieth Anniversary*, Zeta Books 2009.

REAU, Louis. *Iconographie de l'art chrétien II*, Paris 1957.

ROYT, Jan, Hana ŠEDINOVÁ. *Slovník symbolů: kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998.

ROYT, Jan. *Slovník biblické ikonografie*, Praha 2006.

TOMAN, Rolf. *Umění italské renesance: architektura, sochařství, malířství, kresba*, Praha 1996.

VASARI, Giorgio. *Životopisy nejvýznačnějších malířů, sochařů a architektů I, I vydání 1550*, Praha 1998.

VITTORIA, Garibaldi. *Perugino*, 2004.